

D • N

26/9 1953

Fritt lopp till högre bildning

Studentriksdagens första krav i våras var "att det är samhällets uppgift att genom undanröjande av bestående ekonomiska och geografiska utbildningshinder ge studiebegärvad ungdom ur olika samhällsskikt lika möjlighet att påbörja och genomföra akademiska studier". I princip lär alla vara ense om detta krav; i allmänna ordalag har det gång efter annan framförts av ecklesiastikministrar och ledande politiker inom skilda partier. Men i praktiken har kravet inte tillgodosetts. Tvärtom, läget är sämre nu än 1939, då man försöksvis upprättade statliga studentstipendier. Detta år anslogs 200.000 kronor för ändamålet; motsvarande belopp är nu, om man tar hänsyn till penningvärdets fall, studenternas växande antal och studietidens ökade längd, omkring 1.300.000; för innevarande budgetår utgår ej mer än 940.000, och detta innebär dock en höjning med över 50 procent sedan föregående budgetår. Och ändå var, väl att märka, redan 1939 års anslag alldeles otillräckligt för att ens väsentligt öka jämlikheten in fråge om studiemöjligheter. Då studenterna i sin nyss ingivna skrivelse begär en höjning av anslaget till bortåt fem miljoner har de rätt, såvida man utgår från att likställighetens grundsats här är berättigad.

De framlagda utredningarna visar att studenternas fördelning från socialgruppsynpunkt fortfarande är högst ensidig. Av de år 1951 nyinskrivna studenterna var 52 procent söner till större företagare, högre tjänstemän och akademiskt bildade, medan socialgrupp I, till vilken det stora flertalet inom dessa grupper hör, omfattar endast 6-7 procent av befolkningen. Däremot är jordbrukarna och arbetarna extremt underrepresenterade bland studenterna; socialgrupp III, över 55 procent av folket, tycks svara för mindre än 10 procent av studenterna. En jämförelse med tidigare utredningar möter vissa svårigheter, men i varje fall torde man kunna fastslå att den svaga tendens till ökad jämlikhet som Sven Moberg antydde i sin doktorsavhandling om skedet 1910-1943 inte kan

fastställas för senare år. I någon mån kan denna disproportion berä på andra faktorer än föräldrarnas ekonomiska standard; inom vissa kategorier är det tradition att söka fram åtminstone sönerna till akademiska studier, även med uppoffringar från föräldrarnas sida, inom andra grupper är denna prestigeökning ringa eller ingen; man får också beakta att det särskilt på senare år varit lätt för ungdomar att finna ett ganska hyggligt betalt, föga

kvalificerat arbete. Men i stort sett är det ostridigt att föräldrarnas ekonomiskt-sociala ställning blir bestämmande för barnens utbildning. Studenterna är fortfarande snarare en social än en intellektuell elit. Ingen önskar att all intelligent ungdom skall gå den akademiska vägen, men nu är det för gale: många studiebegävningar kommer inte fram, samhället förlorar av brist på utbildningsmöjligheter mycken kvalificerad arbetskraft.

Av de förebragda utredningarna, som tyvärr i detta hänseende måst bli ganska ofullständiga, göres det också sannolikt att Sverige på de områden det här gäller snarare befinner sig i kön än i täten. Vi har jämförelsevis få stu-

denter i förhållande till befolkningen, efter tillgängliga uppgifter färre än exempelvis Danmark, Finland, Frankrike, Holland, Schweiz och en rad andra europeiska länder; i USA är antalet studenter flerdubbelt större, även om hänsyn tas till att den utbildning som fordras för att studera vid en högskola är något lägre än här. Den sociala rekryteringen tycks i Sverige vara minst lika ensidig som på andra håll i Europa; överallt är arbetarklassens andel i studentantalet relativt ringa. Vad stödet åt studerande beträffar bör särskilt betonas att det statliga stipendiebeloppet i England beräknas till två kronor per invånare mot 15 öre i Sverige; även om stipendieanslaget hos oss skulle höjas till det av studenterna begärda beloppet, blev utgiften per invånare i Sverige blott en dryg tredjedel av vad den är i England.

Det är sällan ett krav på nya anslag är så välmotiverat. Summan är inte stor, men den kan bli ett stort steg mot likställighet på ett område där alla är ense om principen, om också slöa och slarviga i dess tillämpning.